

ПОЛІТИЧНІ ОРІЄНТАЦІЇ В СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА ГАЛИЧИНИ НА ПОЧАТКУ ХХ ст.

Ігор ГУРАК

Прикарпатський Національний університет ім. Василя Стефаника,
кафедра історії України

Стаття присвячена висвітлення проблем політичної диференціації галицького українського студентства початку ХХ ст. Особлива увага приділена контактам між студентським середовищем та представниками різних політичних партій Галичини. Аналізуються причини змін в політичній орієнтації українського студентства та динаміка цього процесу.

Ключові слова: Україна, Галичина, студентство, партії, політична диференціація.

На початку ХХ ст. у Галичині українське студентство було впливовою політичною силою. Воно відіграло значну роль у суспільному житті краю. Сучасні дослідники Р. Ковалюк, В. Благий, В. Качмар, які займаються дослідженням історії галицького студентства початку ХХ ст., лише принагідно висвітлювали проблему політичної диференціації українського студентства¹. Деякі відомості про політичні орієнтації українських студентів перших років ХХ ст. наведені в роботі О. Жерноклєєва “Національна ідея “Молодої України” (1900–1903)”².

¹ *Благий В.Б.* Товариства студенток Львівського університету на початку ХХ ст. // Наукові зошити історичного факультету Львівського державного університету імені Івана Франка. Збірник наукових праць. Львів, 1999. С. 117–121; *Його ж.* Українська студентська преса Галичини (60-ті рр. ХІХ ст. – 1914 р.): історико-бібліографічний огляд // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики / За ред. М. Романюка. Львів, 1998. Вип. 5. С. 421–453; *Його ж.* Відносини між українським та польським студентством Львова на початку ХХ ст. // Українсько-польські відносини в Галичині в ХХ ст. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (21–22 листопада 1996 р.). Івано-Франківськ, 1997. С. 98–102; *Качмар В.* Деякі штрихи боротьби наддніпрянців – студентів Львівського університету за його український характер на початку ХХ ст. // Наукові зошити історичного факультету Львівського державного університету імені Івана Франка. Збірник наукових праць. Львів, 1999. Вип. 2. С. 114–116; *Його ж.* За український університет у Львові. Ідея національної вищої школи у суспільно-політичному житті галицьких українців (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). Львів, 1999; *Його ж.* Суспільно-політичне відлуння сецесії українських студентів з Львівського університету в грудні 1901 р. // Вісник Львівського університету. Серія історична. Львів, 1999. Вип. 34. С. 289–299; *Його ж.* Справа українського університету на тлі польсько-українських суперечностей у Галичині 1901–1908 рр. // Проблеми слов’янознавства. Львів, 2002. Вип. 52. С. 47–58; *Ковалюк Р.Т.* Національний рух студентів Львівської політехніки (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.). Львів, 2002; *Його ж.* “Академічна громада” і проблема українського університету у Львові // Наукові зошити історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка. Вип. 6–7. Львів, 2002. С. 260–272; *Його ж.* Національно-патріотичний рух студентської молоді Галичини в 1900–1914 рр. // Галичина. Вип. 6. 2002. С. 35–46.

² *Жерноклєєв О.* Національна ідея “Молодої України” (1900–1903) // Галичина. 1997. № 1. С. 29–36.

У пропонованій статті зроблено спробу відобразити рівень політичної диференціації українського студентства Галичини початку ХХ ст., а також простежити динаміку цього процесу. Окремо проаналізовано фактори, які мали вплив на настрої українського студентства.

У плані політичної диференціації українське студентство Галичини з кінця 90-х рр. ХІХ ст. являло собою складний конгломерат, в якому були представлені всі існуючі на той час українські політичні течії. Існуючий стан речей знайшов своє яскраве відображення у складі керівного органу “Молодої України” – таємної організації, яка об’єднувала в своїх рядах близько тисячі студентів та учнів середніх шкіл (деякі дослідники вказують, що “Молода Україна” нараховувала три тисячі членів)³. Створений студентами “Комітет десяти”, який очолював “Молоду Україну”, складався із десяти представників студентської молоді, котрі представляли п’ять політичних напрямків. Зокрема, Є. Косевич, В. Старосольський, В. Темницький презентували соціал-демократичну течію, О. Грабовський, А. Крушельницький – радикальну, М. Галушинський, Л. Цегельський – націонал-демократичну, С. Горук – християнсько-національну, Т. Мелень – теоретично-монархістську (хто був останнім десятим членом “Комітету” невідомо)⁴. Основна маса студентства знаходилася під впливом трьох перших політичних напрямків, в той час коли вплив двох останніх з початком ХХ ст. був дуже незначний і не мав конкретних проявів. Більше того, представник теоретично-монархістського напрямку Т. Мелень на початку ХХ ст. став одним із провідних членів Української Соціал-Демократичної Партії (УСДП)⁵. Що стосується співвідношення між націонал-демократичним, соціал-демократичним та радикальним напрямком, то за період від кінця 1890-х рр. до початку Першої світової війни воно зазнавало досить динамічних змін.

На рубежі ХІХ – ХХ ст. найбільшим впливом серед українського студентства користувалася УСДП. Така ситуація була зумовлена зростанням серед студентства, як і серед галицького суспільства в цілому, симпатій до соціалістичних поглядів. Член Української Радикальної Партії (УРП), студент М. Лозинський на початку 1901 р. заявляв, що всі навколо називають себе соціалістами і “навіть панни на вечорницях в “Руській бесіді” люблять слухати поступових фраз”⁶. Росту популярності соціалістичних ідей серед студентства сприяла підтримка УСДП різного роду починань молоді⁷, а також той факт, що саме студенти становили значний відсоток її членів⁸.

³ Кресіна І. Свідомість і воля – основа нації // Розбудова держави. 1998. № 1–2. С. 86.

⁴ Старосольський Ю. Шляхами предків // Володимир Старосольський 1878–1942 // Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Львів. Т. ССХ.

⁵ Ганкевич Л. З минулого нашої партії (Матеріали до історії У.С.Д.П.) // Календар “Вперед”. Львів, 1920. С. 17, 18.

⁶ Лозинський М. Битися чи миритися? // Молода Україна. 1901. Ч. 1. С. 23.

⁷ Імматрикуляція // Воля. 1903. 1 лютого. С. 6; Жерноклеєв О. Національна ідея “Молодої України” (1900–1903) // Галичина. 1997. № 1. С. 34.

⁸ Жерноклеєв О. Українська соціал-демократія у Галичині: нарис історії (1899–1918). Київ, 2000. С. 59.

Менш тісні відносини склалися в даний період між студентами і керівництвом Націонал-Демократичної Партії (НДП) та Української Радикальної Партії (УРП). Народовці, які утворили НДП, ще в середині 1890-х рр. користувалися найбільшим впливом серед студентів. І хоча значне число молодих людей тісно співпрацювало із членами партії у “Просвіті”⁹, помітний вплив на студентів і особливо видавців “Молодої України” мав І. Франко¹⁰, що на той час належав до націонал-демократів. У кінці XIX ст. відбулося кілька конфліктів, які сталися між студентами та керівництвом НДП. Найсерйознішим процесом, що спричинився до погіршення стосунків, стало зближення народовців із москвофілами¹¹ та інцидент, що стався під час святкування 1898 р. 50-ти літнього ювілею скасування панщини у Галичині. У наступному році, під час вечорниць присвячених пам’яті Т. Шевченка, що відбулися 10 березня 1899 р., народовці старшого покоління не дали можливості виступити представникам студентської молоді. По тому голова “Академічної громади” Л. Цегельський виступив на комерсі (вечірці – *Г.Л.*), піддавши різкій критиці своїх старших колег, що викликало чергове загострення відносин¹². Ще один конфлікт мав місце між студентами та представниками НДП на початку 1900 р. під час виборів керівництва “Просвіти”¹³.

Незначний вплив серед студентства наприкінці 1890-х рр. – на початку XX ст. мали радикали. Ослаблені після переходу ряду провідних членів у 1899 р. до народовського табору, вони переживали далеко не найкращі часи¹⁴. У середині липня 1901 р. “Академічна громада” провела вечір пам’яті М. Драгоманова, що викликало значний резонанс серед української молоді у різних кутках Австро-Угорщини¹⁵. В даний період частина студентської молоді досить критично оцінювала діяльність УРП, що викликало обмін різкими випадками між “Молодою Україною” та органом радикалів “Громадським голосом”¹⁶. Радикали, в свою чергу, звинувачували студентів у “бездіяльності”, вказуючи, що вони називають себе соціалістами, ідучи за тогочасною “модою”¹⁷. Взагалі провідні діячі УРП в той час давали не дуже високу оцінку діяльності студентства. Зокрема, М. Павлик ще в 1901 р. назвав сецесію українського студентства помилковою,

⁹ Наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України. Відділ рукописів, ф. 119, спр. 4, арк. 41, 62 зв.

¹⁰ Антін Крушельницький – письменник, публіцист, педагог. Матеріали до бібліографії та епістолярної спадщини. Львів, 2002. С. 3.

¹¹ Кугутяк М.В. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ, 1993. С. 92.

¹² Галуцинський М. Українська молодіж в р. 1898 (в розумінні студенти) // Молода Україна. 1900. Ч. 2. С. 75.

¹³ Поступова молодіж? // Діло. 1900. 22 січня (3 лютого). С. 1.

¹⁴ Tryłowski C. Nacjonalny ruch Rusinów a Sicze. Kraków, 1905. S. 20.

¹⁵ ЦДДА України у Львові, ф. 309, оп. 1, спр. 2795, арк. 3, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15.

¹⁶ Жерноклєв О. Національна ідея “Молодої України” (1900–1903) // Галичина. 1997. № 1. С. 34.

¹⁷ Лозинський М. Битися чи миритися? // Молода Україна. 1901. Ч. 1. С. 23.

яка, на його думку, більше користі принесла полякам¹⁸. Інший лідер радикалів – К. Трильовський закидав студентам, що своїми “соціалістичними вибриками” на сторінках “Молодої України” вони погано впливають на свідомість молоді¹⁹.

Поступово в середовищі студентства намічаються зміни у плані політичної диференціації. Однією із причин цього стало закінчення навчання у вищих навчальних закладах генерації студентів, на чолі якої знаходилися такі прихильники соціал-демократії як В. Старосольський, Є. Косевич та В. Темницький. На їх місце приходять нове покоління. У березні 1903 р. перестає виходити²⁰ редагована у соціал-демократичному дусі “Молода Україна”²¹. В той же час серед молоді, особливо гімназистів, набуває популярності часопис “Гайдамаки”, який редагувався М. Петрицьким у руслі ідей націонал-демократів²².

Починаючи від 1903 р. соціал-демократична ідеологія поступово втрачає провідні позиції в середовищі студентства. Досить впливовою силою серед студентства стають радикали, а дещо згодом і націонал-демократи. Як наслідок, в наступні роки політичне обличчя українського студентства в Галичині не відзначалося особливою чіткістю. Даний стан був зумовлений сукупністю найрізноманітніших чинників, починаючи від взаємовідносин українських політичних партій між собою й поляками та віденським урядом і закінчуючи суспільно-політичними процесами, що мали місце за кордоном (в першу чергу в Російській імперії). Досить часто на фоні певних подій серед студентства, в якому були представлені члени трьох головних українських галицьких партій, переважав той чи інший напрямок.

На початку ХХ ст. у східній частині Галичини відбулося загострення відносин між українцями та поляками, що зумовило зростання популярності серед студентства національних ідей. Водночас інтерес до проблем соціального характеру відходить на другий план. Відповідні тенденції знайшли своє відображення на сторінках часопису студентів “Гайдамаки”²³, який, отримуючи матеріальну підтримку від націонал-демократів²⁴, виходив протягом 1902–1907 рр.²⁵ На протигагу “Молодій Україні”, в якій поважне місце займали публікації соціальної тематики, редакція “Гайдамаків” визначила своєю метою зміцнення християнської віри, а на практиці провідною думкою більшості публікацій стала боротьба проти поляків²⁶.

¹⁸ ЦДІА України у Львові, ф. 663, оп. 1, спр. 15, арк. 2–2 а.

¹⁹ Trylowski C. *Nacjonalny ruch Rusinów a Sicze*. Kraków, 1905. S. 20.

²⁰ Темницький В. Часопись “Молода Україна” // “Січ”. Альманах в пам’ять 40-вих роковин оснований товариства “Січ” у Відні. Львів, 1908. С. 443.

²¹ Левинський В. Нарис розвитку українського робітничого руху в Галичині. Київ, 1914. С. 57.

²² Темницький В. Часопись “Молода Україна”. С. 442–443; Іматрикуляція // Воля. 1903. 1 лютого. С. 7.

²³ Благий В.Б. Українська студентська преса... С. 434.

²⁴ Іматрикуляція // Воля. 1903. 1 лютого. С. 7.

²⁵ Благий В.Б. Українська студентська преса... С. 434.

²⁶ Українські часописи Львова 1848–1939 рр.: Історико-бібліографічне дослідження: У 3 тт. Т. 2. 1901–1919. Львів, 2002. С. 129.

Найтисніші стосунки пов'язували українське студентство, і, зокрема, “Академічну громаду” (товариство об'єднувало станом на кінець 1900 р. 228 студентів Львівського університету, або 66% всіх українських студентів світських факультетів²⁷) із середовищем УРП. Керівництво “Академічної громади” дозволило членам радикальної партії провести 3–4 грудня 1905 р. в залі товариства свої таємні збори. 22 та 23 грудня 1906 р. УРП провела тут же свої віча²⁸. Красномовним свідченням прихильності студентства до радикальних ідей є той факт, що дозвіл на проведення зібрань на власний розсуд надавав голова товариства, а пізніше, даючи пояснення в дирекції поліції, він обґрунтовував свої дії тим, що добре знав як виділ “Академічної громади” відреагує на прохання УРП²⁹. Співпрацюючи з радикалами, студенти час від часу конфліктували із націонал-демократами. Зокрема, під час віча, що відбулося у Народному домі у Львові 2 грудня 1906 р., представник студентства О. Назарук піддав гострій критиці діяльність “руського” парламентського клубу (більшість якого становили націонал-демократи – *Г.І.*). О. Назарук зазначав, що на противагу українським депутатам польські обранці систематично відвідують засідання та беруть у них активну участь. На завершення виступаючий запропонував винести українським послам вотум недовіри³⁰. На початку червня 1907 р. студентську молодь не допустили на нараду націонал-демократичної партії, де велося обговорення вибору назви посольського клубу³¹ (на виборах у травні 1907 р. з 27 мандатів, які здобули українці у Галичині, націонал-демократи отримали 17³²). Студенти відчували себе враженими, оскільки вони вели передвиборчу агітацію на підтримку кандидатів від НДП³³. Цей факт викликав чергове загострення стосунків між студентством та націонал-демократами. 9 червня 1907 р. студенти Львівського університету та Вищої політехнічної школи провели збори, на яких були прийняті такі ухвали: “1) Довірочні збори [...] констатують, що так званий “Народний Комітет” націонал-демократичного сторонництва, – який у своїх органах і в усіх прилюдних виступах представляє себе заступником не інтересів партійних, але загально національних усіх верств української нації у Галичині, [...] не має права ані причини уважати себе якоюсь начальною езекутивною української нації в Галичині, тим більше, що виказав недостачу політичного змислу, нездібність у переводженню політичної організації й опортунізм [...] 2) Що до недопущення українських академіків в характері гостей до участі в нараді, на котрій рішано справу назви посольського клубу, а тим самим прийняття москофільських послів, не узнаючих української нації, – уважають збори

²⁷ Загальні збори Товариства “Академічна Громада” // Молода Україна. 1900. Ч. 11. С. 424.

²⁸ ДАЛО, ф. 296, оп. 1, спр. 24, арк. 4; ф. 350, оп. 1, спр. 2939, арк. 31.

²⁹ Там само. Ф. 350, оп. 1, спр. 2939, арк. 31.

³⁰ Руське віче у Львові // Громадський голос. 1906. 7 грудня. С. 2–3.

³¹ Збори академіків // Громадський голос. 1907. 11 червня. С. 3

³² *Кугутяк М.В.* Галичина: сторінки історії... С. 106.

³³ Відповідь молодіжки п. Цегельському // Громадський голос. 1907. 18 червня. С. 3.

одногосно і без різниці партій “аргументи націоналдемократичного збору обурюючими”. На завершення “Народному Комітетові” в “його теперішнім складі” висловлено вотум недовіри³⁴. Відповідну позицію львівських студентів підтримали на своїх зборах члени чернівецької та віденської студентських “Січей”, тим часом як свою підтримку “Народному Комітетові” висловили в “Ділі” тільки 11 студентів із Станіслава (тепер – Івано-Франківськ)³⁵. Показовим є той факт, що в журналі “Молода Україна”, який у 1910 р. видавав як свій орган Український Студентський Союз (УСС)³⁶, через призму статей прослідковується тяжіння до радикальних ідей³⁷.

Поряд з тим невдовзі склалися обставини, які спричинилися до повторного зростання серед студентів авторитету соціал-демократичних ідей. Цьому сприяли революційний рух за кордоном³⁸ і особливо події, що мали місце в Російській імперії у 1905–1907 рр. Ще на рубежі XIX–XX ст. галицькі студенти налагодили контакт з студентами Наддніпрянської України та обмінювалися з ними матеріалами (саме у Львові вперше було надруковано реферат “Самостійна Україна”, що був виголошений М. Міхновським на Шевченківському святі у Полтаві і Харкові³⁹). Починаючи від 1905 р., наддніпрянська молодь масово прибувала в Галичину де продовжувала навчання у вищих навчальних закладах Львова⁴⁰. Студенти зі Східної України надавали значну ідейну підтримку соціал-демократичному напрямкові серед галицького студентства. Більше того, окремі молоді люди з Наддніпрянської України стояли на чолі галицького студентського руху. Так, зокрема, одним із організаторів студентської акції у Львівському університеті у січні 1907 р. був П. Крат⁴¹, який приїхав до Львова з Російської імперії. Поряд з ним участь у даній акції взяв інший політичний емігрант з Росії – О. Назаріів. Він очолював науковий гурток при “Академічній громаді”, був одним із ініціаторів проведення нелегальних зборів у стінах Львівського університету⁴². Так само виходець із Криму М. Залізняк деякий час очолював УСС, він же головував на студентському вічу в університеті 1 липня 1910 р., коли було вбито А. Коцка⁴³.

³⁴ Збори академіків // Громадський голос. 1907. 11 червня. С. 3.

³⁵ З життя молодіжи // Громадський голос. 1907. 25 червня. С. 2.

³⁶ Янів В. Українська студентська преса // Визвольний шлях. 1978. Кн. 12. С. 1418.

³⁷ Кротопкін П. Національне питання // Молода Україна. 1910. Ч. 2. С. 53; Його же. До молоді // Молода Україна. 1910. Ч. 4–5. С. 129; Ткачовський А. Бібліографія. Роботник // Молода Україна. 1910. Ч. 4–5. С. 175.

³⁸ О.М. Суспільно-політичний світогляд сучасного українського студентства // Шляхи. 1914. Ч. 12–13. С. 180.

³⁹ Ковалюк Р. Національно-патріотичний рух... С. 35; Кресіна І. Свідомість і воля – основа нації // Розбудова держави. 1998. № 1–2. С. 87.

⁴⁰ Гнатюк В. Чим має займатися молодіж? // Молода Україна. 1905. Ч. 3 і 4. С. 66.

⁴¹ ЦДА України у Львові, ф. 387, оп. 1, спр. 43, арк. 23.

⁴² Качмар В. Деякі штрихи боротьби... С. 115 – 116.

⁴³ Масовий Процес українських студентів перед польським судом // Діло. 1911. 15 н. ст. (3 ст. ст.) лютого. С. 4–5.

Відповідні чинники відобразилися на ідейному обличчі студентства. Зокрема, у публікаціях відновленого у вересні 1905 р. часопису “Молода Україна”⁴⁴, досить чітко проявлялися соціал-демократичні тенденції. Так, у редакційній статті журналу зазначалося, що “плекане і розвиване фізичного добробуту народної маси є першим завданєм національних змагань”. Далі автор статті вказував на потребу “понести й нашому темному й кривдженому робітникови й мужикови кличі соціальної боротьби, за соціальний ідеал хліба й волі для всіх, – у цьому видавці бачать своє національне завдання, а у соціалізмі лежить їх патріотизм”⁴⁵.

У 1906 р. представники соціал-демократичної молоді організували товариство “Вільна громада”, членами якого стали такі відомі українські студенти, як А. Коцко, М. Чайківський, М. Січинський та інші⁴⁶. На Першому всеукраїнськiм з’їзді у липні 1909 р. студенти соціал-демократичної орієнтації створили чи не найвпливовішу фракцію⁴⁷. Вони були досить добре організовані і навіть під час з’їзду проводили окремі збори студентів соціал-демократичної партії⁴⁸, а всі запропоновані ними резолюції з’їзд прийняв значною більшістю голосів⁴⁹.

З кінцем першого десятиліття ХХ ст. у зв’язку із зростанням у Галичині впливу НДП помітніші позиції в середовищі студентства починають займати націонал-демократи⁵⁰. Перед Першою світовою війною серед українських студентів був такий значний відсоток націонал-демократів, що навіть окремі студенти-радикали зазначали, що при своїй перевазі у організаційному плані і активності вони за кількісними показниками поступаються націонал-демократам⁵¹.

У плані ідейної орієнтації в 1910–1914 рр. студентство ділилося на три групи. Першу групу склали студенти, які не ідентифікували себе з жодним політичним напрямком. Серед цих молодих людей більша частина вважала, що студенти не повинні втручатися до політики, а мають займатися виключно навчанням. Сюди також можна віднести менше число студентів, які зовсім не цікавилися політичним життям і обмежувалися участю у культурному житті студентства. Ця частина молоді знаходиться переважно під впливом церкви. Другу групу становили студенти націонал-демократичного спрямування, які відрізнялися від перших політичною активністю та порівняно меншим рівнем

⁴⁴ Там само.

⁴⁵ Українські часописи Львова. Т. 2. 1901–1919. С. 228.

⁴⁶ В національній справі (редакційна стаття) // Молода Україна. 1905. Ч. 1. С. 3, 5.

⁴⁷ ЦДІА України у Львові, ф. 387, оп. 1, спр. 56, арк. 18; Мирослав Січинський // Діло. 1908. 13 н. ст. квітня (31 ст. ст. березня). С. 2.

⁴⁸ О.М. Суспільно-політичний світогляд... С. 180.

⁴⁹ Дністрянський С. З нагоди другого всеукраїнського студентського з’їзду // Шляхи. 1913. Ч. 7. С. 85.

⁵⁰ О.М. Суспільно-політичний світогляд... С. 180.

⁵¹ Жерноклеєв О. Українська соціал-демократія у Галичині: нарис історії (1899–1918). Київ, 2000. С. 84; О.М. Суспільно-політичний світогляд... С. 181.

релігійності. Третю, так звану, “поступову” групу становили студенти радикальної та соціал-демократичної орієнтації. Соціал-демократи, які в останні роки перед світовою війною не були достатньо чисельними для того, щоб творити окрему політичну течію в середовищі студентства, гуртувалися із близькими до них за поглядами та опозицією до націонал-демократичної ідеології радикалами⁵². У організаційному плані переважали представники останньої групи. Свідченням цього служить той факт, що в студентському часописі “Шляхи”, де народовець деякий час був відповідальним редактором⁵³, серед дописів переважали матеріали, які позитивно висловлювалися щодо радикальних ідей, в той же час критикували консерватизм націонал-демократів⁵⁴.

Про перевагу радикально-соціальної групи також свідчить і той факт, що під час Другого всеукраїнського студентського з’їзду у липні 1913 р., незважаючи на негативну позицію студентів націонал-демократичної течії⁵⁵, більшість висловила підтримку резолюції В. Даниловича, в якій говорилося про негативний вплив церкви на школу. В ухвалі зазначалося: “З огляду на те, що найбільшим лихом сучасної школи є клерикалізм і брак справжньої педагогіки [...] конгрес жадає перебудови теперішньої школи на школу вільну від всякого клерикалізму”⁵⁶.

Організаційну перевагу студентів-радикалів засвідчив також Перший з’їзд українського радикального студентства 3–5 жовтня 1913 р., який був першим партійним з’їздом українського студентства. На ньому, поряд із національними, економічними та культурними питаннями, була розглянута справа організації радикальної молоді⁵⁷. В ході обговорення останнього пункту було вирішено організувати виключно радикальне товариство під назвою “Драгоманівська громада”⁵⁸, а 22 грудня 1913 р. вже відбулися його перші збори⁵⁹.

Однак така значна політична диференціація серед студентства, найбільша від початку масового студентського руху у 1860-ті рр., не стала дезорганізуючим чинником у діяльності студентської молоді. На початку ХХ ст. у студентських товариствах не тільки співіснували, але й тісно співпрацювали молоді люди, що брали активну участь як у діяльності “Просвіти”, що була під впливом націонал-

⁵² Ю.О. З П Секції ім. М. Драгоманова у Львові // Шляхи. 1913. Ч. 8–9. С. 114.

⁵³ О.М. Суспільно-політичний світогляд... С. 181–182.

⁵⁴ Наш з’їзд. Резолюції // Шляхи. 1913. Ч. 7. С. 84.

⁵⁵ Заклинський Р. На ту саму тему // Шляхи. 1913. Ч. 3–5. С. 56–57; Лозинський М. До дискусії на студентським з’їзді // Шляхи. 1913. Ч. 7. С. 86–88; Заклинський Р. На шляху партійної диференціації українського студентства (І. радикальний студентський з’їзд) // Шляхи. 1913. Ч. 8–9. С. 101–105; Ю.О. З П Секції ім. М. Драгоманова у Львові // Шляхи. 1913. Ч. 8–9. С. 114, Ч. 10. С. 128–130; З товариства української радикальної молоді “Драгоманівська Громада” у Львові // Шляхи. 1914. Ч. 11. С. 165–166.

⁵⁶ О.М. Суспільно-політичний світогляд... С. 182.

⁵⁷ Наш з’їзд. Резолюції // Шляхи. 1913. Ч. 7. С. 82.

⁵⁸ Заклинський Р. На шляху партійної диференціації... Ч. 8–9. С. 101–102.

⁵⁹ Заклинський Р. На шляху партійної диференціації... С. 149.

демократів, так і соціал-демократичного, робітничого товариства “Воля”⁶⁰. Паралельно із поглибленням політизації студентства йшло зростання його організованості. В той час, коли серед національно-орієнтованого студентства у політичному плані виділялося п’ять груп, а шосту складали студенти-москвофіли, що об’єднувалися у товаристві “Друг”, студентство провело найбільш масову та в організаційній площині, найбільш одностайну акцію – сецесію⁶¹. Крім того, у 1909 р. студентство утворило організацію Український Студентський Союз, до складу якої перед Першою світовою війною входило 13 українських студентських товариств Львова, Чернівців, Відня, Лубен, Градця та більше 35 секцій, які розташовувались у повітових містах Східної Галичини⁶².

Представники найрізноманітніших політичних переконань активно співпрацювали у даній організації. Для прикладу, на загальних зборах УСС у 1913 р. до складу керівництва товариством було обрано представників всіх існуючих політичних течій. Так, головою було обрано радикала О. Когута, заступником – соціал-демократа П. Дідушка, щодо інших членів виділу, то О. Навроцький належав до УРП, Є. Коновалець – до НДП, декілька були безпартійними⁶³.

POLITICAL ORIENTATIONS OF THE UKRAINIAN STUDENTS OF GALYCHYNA IN THE BEGINNING OF XX cn.

Ihor HURAK

Vasyl Stefanyk National University of Prykarpattia,
The Chair of History of Ukraine

The article deals with the problem of political differences of the Galician students of the beginning of XX century. Special attention was paid to contacts of the students and different political parties of Galychyna. The author made an analysis of changes in political orientations of Ukrainian students.

Key words: Ukraine, Galychyna, students, parties, political orientations.

⁶⁰ Там само.

⁶¹ Наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України. Відділ рукописів, ф. 119, спр. 4, арк. 19, 41, 62 зв, 220 зв; спр. 8, арк. 194 зв, 214, 222.

⁶² Мудрий В. Змагання за українські університети у Галичині. Львів–Нью-Йорк, 1999. С. 55.

⁶³ Статистика українського студентства в Австрії нарешті по 4 роках зроблена // Шляхи. 1913. Ч. 8–9. С. 110.